

Części mowy

Odmienne części mowy

Nieodmienne części mowy

Część mowy	Znaczenie	Część mowy	Znaczenie																														
Rzeczownik	<p>Nazywa rzeczy (przedmioty), istoty żywe, zjawiska, pojęcia, czynności, cechy.</p> <p>Pytania rzeczownika: kto?, co?</p> <p>Odmiana rzeczownika to deklinacja.</p> <p>Rzeczowniki odmieniają się przez przypadki i liczby oraz są określane pod względem rodzaju.</p> <p>Podział rzeczowników:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osobowe, np. kolega, siostra, nauczyciel; - nieosobowe, np. kot, krowa, owad; - żywotne, np. jesiotr, sikorka, niedźwiedź; - nieżywotne, np. ławka, obrus, szafa; - własne, np. Wałbrzych, Jan Nowak, Odra; - pospolite, np. miód, rzodkiewka, skowronek <p style="text-align: center;">Przykładowa odmiana rzeczownika rodzaju męskiego. Liczba pojedyncza</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-bottom: 5px;"> <tr> <td style="width: 50%;">Mianownik kto?co?</td> <td>chłopiec</td> </tr> <tr> <td>Dopelniać kogo? czego?</td> <td>chłopca</td> </tr> <tr> <td>Celownik komu? czemu?</td> <td>chłopcu</td> </tr> <tr> <td>Biernik kogo? co?</td> <td>chłopca</td> </tr> <tr> <td>Narzędnik kim? czym?</td> <td>chłopcem</td> </tr> <tr> <td>Miejsownik o kim? o czym?</td> <td>chłopcu</td> </tr> <tr> <td>Wołacz O!</td> <td>chłopcze!</td> </tr> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-bottom: 5px;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Liczba</td> <td style="text-align: center;">mnoга</td> </tr> </table> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%;">Mianownik kto?co?</td> <td>chłopcy</td> </tr> <tr> <td>Dopelniać kogo? czego?</td> <td>chłopców</td> </tr> <tr> <td>Celownik komu? czemu?</td> <td>chłopcóm</td> </tr> <tr> <td>Biernik kogo? co?</td> <td>chłopców</td> </tr> <tr> <td>Narzędnik kim? czym?</td> <td>chłopcami</td> </tr> <tr> <td>Miejsownik o kim? o czym?</td> <td>chłopcach</td> </tr> <tr> <td>Wołacz O!</td> <td>chłopcyl!</td> </tr> </table>	Mianownik kto?co?	chłopiec	Dopelniać kogo? czego?	chłopca	Celownik komu? czemu?	chłopcu	Biernik kogo? co?	chłopca	Narzędnik kim? czym?	chłopcem	Miejsownik o kim? o czym?	chłopcu	Wołacz O!	chłopcze!	Liczba	mnoга	Mianownik kto?co?	chłopcy	Dopelniać kogo? czego?	chłopców	Celownik komu? czemu?	chłopcóm	Biernik kogo? co?	chłopców	Narzędnik kim? czym?	chłopcami	Miejsownik o kim? o czym?	chłopcach	Wołacz O!	chłopcyl!	Przysłówek	<p>Określa różne właściwości cech, czynności, stanów.</p> <p>Pytania przysłówka: jak?, (w jaki sposób?), gdzie (skąd?, dokąd, którędy), kiedy?(jak długo?, odkąd?)</p> <p>Podział ze względu na znaczenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - miejsca, np. <i>daleko, blisko, wysoko, nisko, polami</i>; - czasu, np. <i>dziś, wczoraj, rano, chwilami, wcześniej, latem</i>; - sposobu, np. <i>nagle, pieszo, szybko, cicho</i>; - stopnia i miary, np. <i>malo, dużo, trochę, ciut, ciut</i>. <p>Przysłówki przeciwnie, bynajmniej, przynigdy, które w zdaniu określają postawę mówiącego to przysłówki przeczące.</p>
Mianownik kto?co?	chłopiec																																
Dopelniać kogo? czego?	chłopca																																
Celownik komu? czemu?	chłopcu																																
Biernik kogo? co?	chłopca																																
Narzędnik kim? czym?	chłopcem																																
Miejsownik o kim? o czym?	chłopcu																																
Wołacz O!	chłopcze!																																
Liczba	mnoга																																
Mianownik kto?co?	chłopcy																																
Dopelniać kogo? czego?	chłopców																																
Celownik komu? czemu?	chłopcóm																																
Biernik kogo? co?	chłopców																																
Narzędnik kim? czym?	chłopcami																																
Miejsownik o kim? o czym?	chłopcach																																
Wołacz O!	chłopcyl!																																
Czasownik	<p>Oznacza czynności lub stany</p> <p>Pytania czasownika: co robi? co się z nim dzieje?</p> <p>Odmienia się przez osoby, liczby, czasy, tryby, strony i rodzaje: męski, żeński i nijaki w liczbie pojedynczej oraz męskoosobowy i niemęskoosobowy w liczbie mnogiej.</p> <p>Odmiana czasownika to koniugacja</p> <p>Aspekty czasownika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dokonany (czynność, która w danym momencie została zakończona), np. <i>Zjadłem obiad</i>. - niedokonany (czynność, która w danym momencie trwa), np. <i>Czytam książkę</i>. <p>Tryby:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oznajmujący, np. <i>Pojadę do Wrocławia</i>. - rozkazujący, np. <i>Porozmawiajmy!</i> - przypuszczający, np. <i>Pojechalbym do Wrocławia</i>. <p>Strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> - czynna, np. <i>Ewa czesze się</i>. - bierna, np. <i>Ewa jest czesana przez matkę</i>. <p>(czasowniki, które mogą występować w stronie czynnej i biernej to czasowniki przechodnie, te zaś, które występują tylko w stronie czynnej to czasowniki nieprzechodnie)</p> <p>Formy nieosobowe czasownika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bezokolicznik, np. <i>biegać, uczyć, sprzątać</i>; - formy zakończone na – no, -to, np. <i>zrobiono, krzyknięto</i>; - czasowniki niewłaściwe, np. <i>można, trzeba; szkoda, należy</i>; - imiesłowyl(patrz: strona: Imiesłowyl) 	Przyimek	<p>Wskazuje na związki między rzeczownikiem a inną częścią mowy.</p> <p>Podział przymków ze względu na budowę</p> <ul style="list-style-type: none"> - proste: <i>bez, do, nad, pod, na, o, od, przez, u, w, z, za, dla</i>; - złożone: <i>beze, nade, pode, przede, we, ze, spod, ponad, zza, spoza, około, dookoła, dlaczego</i>. 																														
Przymiotnik	<p>Określa cechy, właściwości (przymioty)</p> <p>Pytania przymiotnika: jaki?, jaka?, jakie, jacy?, który?, która?, które?, czyj?,</p>	Partykuła	<p>Wzmacnia rozkaz, pytanie, życzenie, przypuszczenie.</p>																														

	<p>czyja?, czyje? Przymiotniki odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje, a przymiotniki jakościowe stopniują się.</p> <p>Podział przymiotników ze względu na znaczenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jakościowe (nazywają bezwzględne cechy), np. <i>brzydki, gruby, głupi, czerwony</i>; - relacyjne - nazywają względne cechy i określają: <ul style="list-style-type: none"> a) materiały, z których coś jest wytworzone, np. <i>szklany, mosiężny</i>; b) przynależność, np. <i>domowy, walbrzyski</i>; c) czynność lub stan, np., <i>zdrowy</i>. <p>Podział przymiotników ze względu na odmianę:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nieodmienne <ul style="list-style-type: none"> a) (pochodzenia obcego), np. <i>maksi, mini, stereo</i>; b) rodzaju męskiego niemające końcówek w mianowniku liczby pojedynczej, np. <i>rad, wart, ciekaw</i> - odmienne 		<p>Podział partykuł:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pytające: <i>czy, - li</i>; - przeczące: <i>nie, ani, ni, wcale</i>; - twierdzące: <i>tak, istotnie, owszem, doprawdy, zaiste, istotnie, wszak</i>; - rozkazujące: <i>niech, oby, bodaj</i>; - życzące: <i>oby, bodaj, niech, niechaj</i>; - wątpiące: <i>chyba, pewnie, może, rzekomo, niby</i>; - przypuszczające: <i>by, by, byś, byśmy, byście</i>; - wzmacniające, np. <i>no, -że, nawet, - ć, tam</i>; - ograniczające, np. <i>tylko, choć, jedynie</i>; - mnożne, np. - <i>kroć</i>; - nieokreślone, np. <i>байдз, lada, byle, - kolwiek, -ś.</i>
Liczebnik	<p>Oznacza liczbę, kolejność, ilość, miejsce w szeregu.</p> <p>Pytania liczebnika: ile?, który?, który z kolei?</p> <p>Liczebniki odmieniają się przez przypadki.</p> <p>Podział ze względu na budowę</p> <ul style="list-style-type: none"> - główne, np. <i>jeden, pięć, sto, kilka, kilkadziesiąt</i>; - zbiorowe, np. <i>siedmioro, kilkoro</i>; - ułamkowe, np. <i>jedna trzecia, połowa, półtora</i>; - określające kolejność <ul style="list-style-type: none"> a) porządkowe, np. <i>pierwszy, setny</i>; b) mnożne, np. <i>pojedynczy, potrójny</i>; c) wielokrotne, np. <i>dwukrotny, parokrotny</i>; d) wieloraki, np. <i>czworaki, trojaki, wieloraki</i>. 	Wykrzyknik	<p>Wyraża emocje, naśladuje dźwięki.</p> <p>Podział wykrzykników ze względu na budowę:</p> <ul style="list-style-type: none"> - właściwe (pierwotne), np. <i>ach!, och!, hej!, hop!, halo!</i> - pochodne, np. <i>precz!, zaiste!, wara!, olaboga!, ratunku, na pomoc!, dzień dobry!</i>
Zaimek	<p>Zastępuje rzeczownik, przymiotnik, liczebnik, przysłówek</p> <p>Zaimki odpowiadają na pytania, tych części mowy, które zastępują.</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaimki rzeczowne, np. <i>ja, ty, oni, my, wy, kto, co, coś, nikt</i> - zaimki przymiotne, np. <i>twój, mój, wasz, nasz, taki, każdy, żaden</i>; - zaimki liczebne, np. <i>ile, tyle, ileś</i>; - zaimki przysłowne, np. <i>tu, tam, wtedy, gdzie, stamtąd, wtedy</i>. 	Spójnik	<p>Łączy, spaja wyrazy lub zdania.</p> <p>Podział spójników ze względu na budowę:</p> <ul style="list-style-type: none"> - proste: <i>i, a, lecz, że, gdy, by, iż, bo, lecz, że</i>. - złożone: <i>albowiem, chociaż, mimo że, bowiem, ponieważ, chociaż, gdy, kiedy, gdyż</i>